

Romska prava u stanju krize, poručuju 33 organizacije za ljudska prava

Srbija, 9. jun 2026. – Koalicija aktivista za ljudska prava i organizacija civilnog društva danas je upozorila na sistemske napade na najveću etničku manjinu u Evropi usled porasta fašizma, predstavljanja romske zajednice kao pretnje i urušavanja poretka zasnovanog na vladavini prava. **Mreža za prava Roma (Roma Rights Network)**, koalicija od 33 organizacije članice iz 21 evropske zemlje, danas je saopštila da je stanje ljudskih prava Roma ušlo u fazu akutne krize. Ova zajednička deklaracija usledila je nakon godišnjeg sastanka Mreže u Parizu, na kojem su članice ocenile da se situacija ubrzano pogoršava pod uticajem jačanja krajnje desničarskih vlasti, slabljenja demokratije i sistematskog uklanjanja zaštitnih mehanizama za manjine izložene rasnoj diskriminaciji.

Stručnjaci za ljudska prava tvrde da progon Roma više nije pitanje neuspeha javnih politika ili zanemarivanja, već nameran politički projekat koji je za kratko vreme doveo do ubrzanog tretiranja romskih zajednica kao pretnje. U [Mađarskoj](#) se tolerišu antiromski politički skupovi i grupe samoproglašanih „čuvara reda“. U [Grčkoj](#) se gotovo svake nedelje sprovode masovno etničko profilisanje i militarizovane policijske racije. U [Italiji](#) su usvojeni antiromski bezbednosni zakoni koji kriminalizuju majčinstvo. U [Sloveniji](#) antiromsko zakonodavstvo omogućava masovni nadzor i policijske racije nad čitavim zajednicama.

Širom kontinenta, Romi se sve češće predstavljaju ne kao građani sa pravima, već kao unutrašnja bezbednosna pretnja. Tome doprinosi koordinisani napor da se potkopa legitimitet civilnog društva i strateški uskrati finansiranje antirasističkim pokretima, dok vlade daju prednost vojnoj potrošnji u odnosu na socijalnu zaštitu.

Istovremeno, prelazak sa okvira zasnovanog na obavezama države na pristup koji pogrešno povezuje prava sa „odgovornostima“ podrio je same temelje ljudskih prava. Prava i odgovornosti nisu uslovljeni jedno drugim; svaka osoba poseduje urođena prava bez obzira na svoju sposobnost da se „integriše“ ili ispuni obaveze koje definiše država, kao što svaki građanin ima odgovornosti nezavisno od svojih prava. Izjednačavanjem ova dva pojma, politički akteri koriste retoriku odgovornosti kako bi opravdali ukidanje posebnih zakonskih obaveza i namenskih sredstava za Rome. Zajedno sa političkim „integriranjem“ strategija za ljudska prava u šire politike, čime se ciljane mere zaštite razvodnjavaju u opšte socijalne ciljeve, ovaj pristup učinio je Rome nevidljivim u javnim politikama. Kako predloženi Višegodišnji finansijski okvir (Multiannual Financial Framework, MFF) za period 2028–2034 prethodi ukidanjem namenski izdvojenih sredstava za ravnopravnost Roma, Evropska unija rizikuje da svoje najugroženije građane prepusti samovolji nacionalističkih vlada.

„Svedoci smo namernog razaranja zaštitnih mehanizama koji su nekada štitali najugroženije“, izjavio je Đorđe Jovanović, predsednik Evropskog centra za prava Roma (ERRC), organizacije koja koordinira rad Mreže za prava Roma. „Narativ da Romi moraju da ‘zasluže svoja prava’ kroz ‘integraciju’ je netačan i koristi se kao opravdanje za njihovo isključivanje. Tretiranje naših zajednica kao pretnje i uskraćivanje finansiranja onima koji nas brane predstavljaju strateške izbore, a ne slučajne greške u politikama koje sprovode vlade koje su prihvatile politiku isključivanja. Nećemo prihvatiti Evropu u kojoj je državljanstvo uslovljeno etničkom pripadnošću. Naša borba je borba za univerzalnost ljudskih prava i nastavice do da pozivamo ove vlade na odgovornost, bez obzira na političku cenu.“

Mreža za prava Roma poziva institucije EU, države članice i međunarodne donatore da:

- **Okončaju tretiranje romskih zajednica kao pretnje:** ukinite zakona koji kriminalizuju romske zajednice i obustavite primenu vojnih taktika protiv civilnog stanovništva.
- **Zaštite civilno društvo:** obezbedite održivo finansiranje za antirasističke aktiviste i očuvanje prostora za delovanje branilaca ljudskih prava.
- **Obezbede odgovornost:** istražite i procesuirajte zločine iz mržnje i diskriminaciju koju podržava država, uključujući delovanje grupa zasnovanih na mržnji koje funkcionišu nekažnjeno.
- **Očuvaju specifičnost:** zadržite eksplicitne ciljeve ravnopravnosti Roma i namenski izdvojena sredstva u budžetu EU nakon 2030. godine, uz odbacivanje razvodnjavanja prava kroz opšte ciljeve „socijalne inkluzije“.

Napad na prava Roma predstavlja prethodnicu širem urušavanju prava svih građana. Mreža za prava Roma ostaje jedinstvena u svojoj posvećenosti odbrani univerzalnosti ljudskih prava i vladavine prava.

Mrežu za prava Roma pokrenuo je Evropski centar za prava Roma (ERRC) 2022. godine. Ona okuplja romske i neromske aktiviste posvećene zaštiti ljudskih prava Roma i drugih osoba koje su meta anticiganizma širom Evrope. Mreža trenutno okuplja 33 organizacije članice iz 21 zemlje.

Godišnji sastanak održan je u Parizu od 26. do 28. maja 2026. godine.

Za više informacija ili zakazivanje intervjua:

Tamara Simonović
Grupa za decu i mlade “Indigo”
tamara@indigo.org.rs